

WaterPeilingen

Nummer 23

VWG Nieuwsbrief 15 mei 2023

De Nieuwsbrief van de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis verschijnt 1 x per maand rond de 15^e van de maand.

TWG 2023-1: De verwachting is dat het nieuwe nummer medio juni beschikbaar komt.

Excursies 2023:

De Voorjaarsexcursie van **donderdag 1 juni** zal in de Achterhoek, waterschap Rijn & IJssel (Doetinchem), worden gehouden. Dit bezoek is al enkele keren uitgesteld vanwege alle beperkingen rond C-19. De problematiek in de Achterhoek is nog onverminderd groot: droogte op alle fronten. De oplossing zal in overleg met de regiopartners moeten worden gevonden.

De ontvangst is bij Waterschap Rijn & IJssel, Liemersweg 2 Doetinchem.

Aanvang van de lezing door Louis Lansink: 10.00 u.

Na zijn presentatie staat er een lunch klaar.

Daarna is het de bedoeling om na de lunch het gebied in te gaan. Er zijn verschillende plekken te bezoeken in het kader van droogte in de Achterhoek.

De uitnodiging heeft u inmiddels ontvangen; of kan op verzoek worden toegezonden evenals de aanvullende informatie.

Op **vrijdag 6 oktober** zal het jarige Hoogheemraadschap Schieland & de Krimpenerwaard (Rotterdam) worden bezocht. Het hoogheemraadschap bestaat 750 jaar.

Vincent Erdin en Pieter Jan Hofman; Excursiecommissie.

Website:

De vereniging heeft een website die te vinden is via de zoekterm: **Waterstaatsgeschiedenis.nl**

Oproep:

Overstroming 1825.

De redactie van het Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis bereidt een themanummer voor over de watersnood van 1825, een grote ramp die ten onrechte uit het collectieve geheugen is verdwenen. Denkt u aan dit themanummer wellicht een bijdrage te kunnen leveren, dan horen wij dat heel graag. U kunt contact opnemen met Milja van Tielhof:

milja.van.tielhof@huygens.knaw.nl

Peilschaal

(peilschaal Midlumerlaan, afb. ve)

Deze hardstenen peilschaal zit op een verborgen plek aan de Midlumerlaan in Harlingen in de muur van het Midlumerpypke. Op de Waterstaatskaart 1^e editie staat de naam van dit water: Sexbierumertrekvaart. Dit was de vaarverbinding tussen Sexbierum via Harlingen naar de Trekvaart Harlingen-Franeker. Op het punt waar de vaart de voormalige weg naar Midlum , de huidige, Midlumerlaan passeert is de brug met deze peilschaal.

De hele infrastructuur is in de jaren vijftig grondig gewijzigd met de aanleg van het Van Harinxmakanaal tussen Harlingen en Leeuwarden. Daarbij is de trekvaart van weleer breder gemaakt en recht getrokken zodat de grotere schepen een goede verbinding kregen vanaf de Waddenzee met Leeuwarden.

De oude trekvaart vaart heeft in Harlingen nauwelijks meer een zinvolle betekenis. Het water eindigt achter het kaatsveld, alleen wat sloepen van buurtbewoners zullen nog gebruik maken van dit resterende deel van de Sexbierumervaart in Harlingen. Dat er af en toe wat deining is te zien op het water komt door een voorbij varend schip op het Van Harinxmakanaal. De peilschaal is vrijwel onzichtbaar vanaf de Midlumerlaan, de meeste inwoners van de straat en de stad zullen dan ook geen weet hebben van dit cultureel waterstaats erfgoed.

De woningen langs de Midlumerlaan zijn in hoofdzaak medio 1920-1930 gebouwd. Vanouds was en is dit een voorname laan.

Houtribdijk

Op de onderstaande afbeelding is het resultaat te zien van een forse opknapbeurt van de passage van de Houtribdijk tussen het entrepaviljoen van het Zuiderzeemuseum (ZZM) in Enkhuizen en de steiger voor de veerboot naar het buitenmuseum.

Zowel het ZZM als het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier willen de bezoeker duidelijk maken dat er een dijk met weg boven het hoofd ligt en hoe het dijkprofiel er uitziet.

(Dijkdoorgang in de Houtribdijk N 307 Enkhuizen-Lelystad, afb. ve).

De Houtribdijk ook wel de Markerwaarddijk genoemd is tussen 1963 en 1967 aangelegd. Dat gebeurde in de veronderstelling dat na Zuidelijk Flevoland ook de Markerwaard ingepolderd zou gaan worden en er opnieuw land beschikbaar zou komen. Zover is het nooit gekomen. Er waren uiteindelijk twee doorslaggevende redenen om af te zien van de aanleg van deze vijfde polder in het IJsselmeer:

- 1: de vogelstand
- 2: verdroging van het vaste land.

In 2003 is het definitieve besluit genomen om de Markerwaard niet in te polderen.

Rijkswaterstaat noemt de Houtribdijk zelf een dam omdat deze door het IJsselmeer en het Markermeer loopt. Tussen 2017 en 2020 is de dam/ dijk opgeknapt in het kader van het Hoog Water Beschermingsprogramma. Het Markermeer is nu vooral een zoetwaterbekken waar in de droge perioden water uit onttrokken kan worden ten behoeve van de landbouw. Het onttrekken van zoet water gaat volgens een verdeelsleutel.

Zoals bekend zijn de Markerwadden aangelegd in het Markermeer. In een voorgaande WP is daar aandacht aan besteed. De vraag die altijd nog actueel blijkt te zijn: hebben de wadden gebracht wat er van werd verwacht?

Is door de aanleg het ecologisch herstel bereikt of is het vooral een gedachte en werk geweest van plannenmakers. Vorig jaar was er enige ophef over dit project toen bleek dat de gebruikte grond niet zo schoon was als bij aanvang werd voorgespiegeld.

Waterschap Vechtstromen (Almelo)

De laatste metingen wijzen uit dat het neerslagtekort nog altijd groot is. Bij het weerstation Twente is dat nu:

-29 mm (normaal voor de tijd van het jaar + 215 mm) gegevens eind maart 2023.

-82 mm (normaal voor deze tijd van het jaar + 150 mm) gegevens februari 2023.

- 3 mm (gegevens mei 2023)

Bij Hoogeveen:

+ 138 mm (normaal + 250 mm) gegevens maart 2023.

- 89 mm (normaal + 185 mm) gegevens februari 2023

+ 2 mm (gegevens mei 2023)

Het waterschap meldt dat de grondwaterstanden momenteel boven het gemiddelde liggen.

Met dank aan een koel voorjaar en met regelmaat neerslag.

Het waterschap wil de neerslag daar waar mogelijk vasthouden in het gebied, als dat niet kan wordt het afgevoerd. Dit met het oog op mogelijke droge weken of maanden verder in dit jaar.

Op het IJsselmeer is een iets hoger peil van kracht -0.15 m NAP tegen normaal -0.20 NAP, ook hier wordt een buffer aangelegd.

Waterschap Drents Overijsselse Delta (Zwolle).

Aan de Langenholterdijk 3 in Zwolle is kort geleden de bouw van een nieuw gemaal Westerveld begonnen. Het wordt het vierde gemaal op deze plaats. Tot 1870 werd er gebruik gemaakt van een zijk in de Westerveldse Aa. In 1870 werd het stoomgemaal gebouwd om het water af te voeren naar het Zwarte Water. In 1930 werd het stoomgemaal vervangen door een elektrisch gemaal, het huidige gemaal dateert van 1965 en is nu aan het eind van de levensduur gekomen.

Waterschap Rijn en IJssel (Doetinchem).

Op 10 mei is er overeenstemming bereikt over de samenstelling van het nieuwe dagelijkse bestuur. De bestuursleden zijn van BBB, Water Natuurlijk, VVD en LTO.

Het bestuursakkoord voor de periode 2023-2027 is opgesteld in samenspraak met alle fracties van het algemeen bestuur. Het is een bestuursakkoord op hoofdlijnen, de agenda en het tempo waarin de afspraken worden uitgevoerd worden nog vastgesteld.

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (Heerhugowaard).

Waterschapspenning voor Peter Vonk. Vonk was sinds 1998 lid van het bestuur van waterschap De Waterlanden, Hoogheemraadschap Uitwaterende sluizen en na de fusie lid van het algemeen bestuur van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.

Tot aan de komst van het partijstelsel in 2008 was hij lid op persoonlijke titel en vanaf de oprichting van de Algemene Waterschaps Partij zat hij namens deze partij in het bestuur.

Op de penning staat: 'Alles is water'

De penning werd uitgereikt door de dijkgraaf van HHNK Remco Bosma.

Hoogheemraadschap van Rijnland (Leiden).

Op 11 mei is het gemaalpark Leeghwater geopend. Het park ligt naast twee belangrijke monumenten: het gemaal Leeghwater (rijksmonument) en de voormalige arbeiderswoningen

(gemeentelijk monument) van het personeel dat op het gemaal werkzaam was in de tijd dat het nog een stoomgemaal was.

Het project bestond uit twee delen:

1: het hoogheemraadschap wilde een betere ontsluiting en toegang van het eigen parkeerterrein waardoor bezoekers niet langer ongevraagd het terrein op zouden kunnen komen.

2: de gemeente Haarlemmermeer wilde een park aanleggen op de beschikbare grond. Voor bezoekers en toeristen moest het een plek worden op een historische locatie vlak naast de Ringvaart van de Haarlemmermeerpolder.

Het standbeeld van Jan Adriaanszoon Leeghwater.

Het standbeeld van Leeghwater stond eerder bij het polderhuis van het Waterschap Groot Haarlemmermeer. Leeghwater was de eerste die in 1641 plannen heeft gemaakt om dit meer droog te malen in navolging van de andere droogmakerijen boven het IJ. De uitvoering begon in 1848 met de bouw van drie stoomgemalen: Cruquius, Leeghwater en Lijnden. De gemalen Leeghwater en Lijnden zijn nog steeds in gebruik, de Cruquius is een museum.

Gemaal Koning Willem I is in 2001 als extra gemaal gebouwd om de Haarlemmermeerpolder droog te houden.

Waterschap Hollandse Delta (Ridderkerk).

Dankzij een groot onderzoek is aangetoond dat dijken die met getijdenzand worden opgebouwd sterker zijn en beter bestand zijn tegen piping dan dijken die opgebouwd zijn met rivierzand.

De proef heeft samen met een aantal partners plaatsgevonden (Living Lab Hedwige-Prosperpolder) in de Hedwigepolder. (Zeeuws Vlaanderen- België).

De verwachting is dat de kostenbesparing op kan lopen tot 160 miljoen euro omdat dijken minder vaak versterkt hoeven te worden als er gebruik kan worden gemaakt van getijdenzand en dat er minder vaak maatregelen genomen hoeven te worden tijdens de werkzaamheden bij gebruik van dit type zand.

Voor het waterschap heeft dit onderzoeksresultaat op korte termijn al effect. De voorgenomen dijkversterking tussen Geervliet en Hekelingen kan hierdoor vervallen en over een afstand van 92 km. zijn minder ingrijpende maatregelen nodig langs de verschillende dijken.

De uitkomsten kunnen ook elders gebruikt worden: België, Duitsland en andere deltagebieden zoals de Mississippi.

Waterschap Aa en Maas ('s Hertogenbosch).

Het waterschap heeft een nieuw dagelijks bestuur van vijf leden: twee leden van Water Natuurlijk, VVD, PvdA en vanuit de fractie Geborgd (Landbouw en Natuur).

Waterschap De Dommel (Boxtel).

In sommige delen van het werkgebied is wateroverlast ontstaan als gevolg van de grote hoeveelheid neerslag die deze maand is gevallen. Normaal valt er plm. 60 mm. regen nu was dat al bijna 90 mm. zoals bij Vessem, Hoogeloon en Middelbeers. Bij Oirschot en Eersel was er sprake van ondergelopen velden en paden.

Omdat het groeizaam weer is groeien planten in sloten snel waardoor het water niet binnen korte tijd afgevoerd kan worden. Alleen door extra te maaien kunnen sloten open worden gehouden.

Het waterschap merkt op dat het hele jaar tot nu toe nat is verlopen. Er werd in deze maanden meer water vastgehouden dan in voorgaande jaren om in te kunnen spelen op mogelijk droge tijdvakken later dit jaar.

2023:

800 jaar Hanzesteden, In Nederland zijn 22 Hanzesteden. België, Duitsland, Noorwegen en Polen kenden eveneens Hanzesteden. Tussen deze steden en landen was vanaf 1223 intensief handelsverkeer mogelijk door het ontstane netwerk te benutten.

De negen Hanzesteden in Nederland die in de komende maanden tal van activiteiten organiseren zijn: Deventer, Doesburg, Elburg, Harderwijk, Hasselt, Kampen, Zutphen en Zwolle.

Hanzestad Elburg kreeg omstreeks 1300 stadsrechten. De vesting heeft een stratenpatroon dat al in 1400 is ontworpen en aangelegd en nog steeds aanwezig is. Alle straten binnen de vesting staan in een vierkant loodrecht op elkaar. De Jufferenstraat, Vischpoortstraat en de Havenstraat vormen de hoofdstraat, haaks hier op staat de Beekstraat met het gelijknamige water.

Een van de belangrijkste producten waar Elburg in de Hanzeperiode groot mee is geworden is de vangst op haring in de Oostzee. Eenmaal in Elburg werd het naar de rokerijen in Harderwijk gebracht en waar het onder de naam bokking werd verkocht.

Elburg is ook nu nog een belangrijke havenplaats voor een aantal botters met de letters EB. Op Open Monumentendag liggen de meeste in haven afgemeerd. In 1975 werd de Botterstichting Elburg opgericht.

Rond 1900 waren er nog 1400 botters die op de Zuiderzee aan het vissen waren. Na de afsluiting in 1932 werd de vloot steeds kleiner. Aan de hand van het digitale archief van het visserijregister kan worden nagegaan welke botters er vanuit Elburg hebben gevaren. In 2021 zijn er nog 60 botters die met enige regelmaat varen.

Recent verschenen:

Bodem, gedichten en tekeningen door Marthe Fuld. De bundel bevat 26 tekeningen en gedichten die bij het onderwerp Bodem passen.

Rechtstreeks te bestellen bij: marthe.fuld@gmail.com; kost € 14.50.

24 mei: Rijkswaterstaat 225 jaar, dit jubileum wordt gevierd met een bijeenkomst op Fort Pannerden.

1 juni 2023: Voorjaarsexcursie Waterschap Rijn & IJssel (Doetinchem)

6 oktober 2023: Najaarsexcursie Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard 750 jaar.

2024: Volledige ingebruikname Blankenburgtunnel tussen de A-15 en A-20.

2025: 7^e Lustrum VWG en 8^e lustrum SSF.

2025: 1825 Overstroming langs de Zuiderzeekust.

2025/ 26: Overstroming grote rivieren die begon op 19 december 1925 maar liep door naar 1926.

2025: Amsterdam 750 jaar stadsrechten

2027: Begin van het waterloopkundig onderzoek en oprichting Waterloopkundig Laboratorium

2027: De Unie van Waterschappen bestaat 100 jaar.

2028: 75 jaar na 31 januari/ 1 februari 1953

2030: Begin aanleg van de Stelling van Amsterdam (1880)

2030: De Wieringermeer bestaat 100 jaar

2032: De Afsluitdijk bestaat 100 jaar

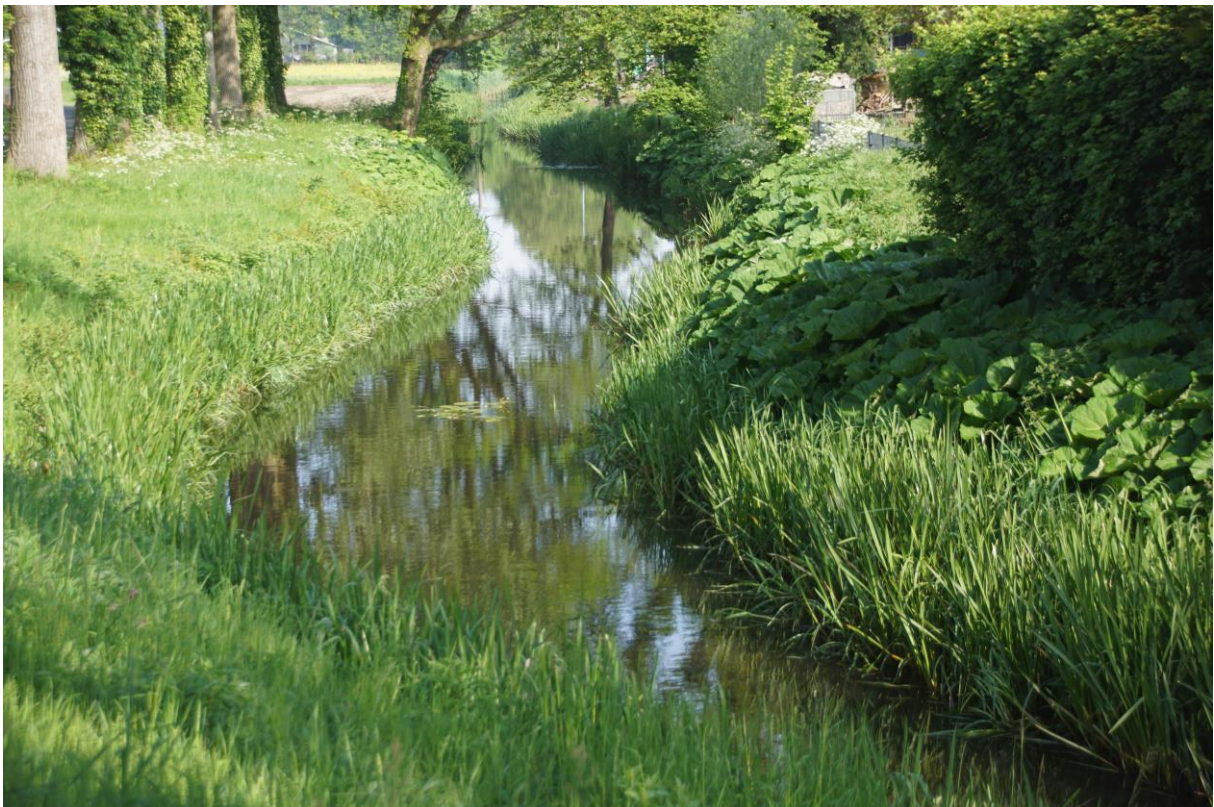
In de komende jaren zijn er tal van herdenkingen, het overzicht zal periodiek worden bijgewerkt.

Mocht iemand belangstelling hebben om over een van de bovengenoemde gebeurtenissen een bijdrage te leveren in TWG dan zijn de richtlijnen daarvoor op de website te vinden.

Oproep:

Mochten er wijzigingen in uw adressering zijn door verhuizing of het mailadres wilt u die dan doorgeven aan: waterstaatsgeschiedenis@hotmail.nl . Helaas komt het incidenteel voor dat het tijdschrift of een mailbericht naar een verkeerd adres wordt gestuurd.

Om af te sluiten met een fraai plaatje van de Baakse Beek, of is de werkelijkheid anders? Op 1 juni hoort u er meer over als u meegaat met de Voorjaarsexcursie.

(de Baakse Beek in Ruurlo, afb. ve).

Vincent Erdin,
secretaris VWG
15 mei 2023.